

Vidarebosättning från Demokratiska republiken Kongos närområde

FÖRBEREDANDE INFORMATION

Förberedande information inför mottagande av personer från
Demokratiska republiken Kongo som befinner sig i Uganda och
Zambia

Bild framsida

Alexia (14 år), i blå och vit klänning, är flykting från DRK. Hon anlände till Nakivale flyktingläger 2015 som ensamkommande barn. Inledningsvis bodde hon med sin bror och syster i ett anläggningsboende. Hon har sedan bott hos två olika familjer, innan hon placerades med Habyarimana Kanenwa och Cecile Matabi (på bilden) som hon bott hos i fyra år. Habyarimana och Cecile är också flyktingar från DRK. De har fyra egna barn och två fosterbarn som bor hos dem. Alexias andra syskon är placerade hos andra fosterfamiljer i närheten av henne. Alexia går i högstadiet, hon gillar matematik och biologi och vill bli läkare.

Bild och information: UNHCR: Caroline Irby

Förkortningar

DRK	Demokratiska republiken Kongo
EKB	Ensamkommande barn
HBTQI	Homo-, bi-, trans-, queer- och interssexpersoner
IOM	International Organization for Migration
NMR	Nationella Monståndarrörelsen
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UT-kort	Uppehållstillståndskort

Vidarebosättning från Uganda och Zambia

Planerad uttagning 2022

PLANERAT UTTAG 2022

ANTAL

650

VÄRDLÄNDER

Uganda och Zambia. Fler länder kan förekomma.

NATIONALITETER

Demokratiska republiken Kongo (DRK)

SPRÅK

Swahili, kinyarwanda och nyanja, men fler språk förekommer. Många behärskar engelska och franska i någon utsträckning.

VISTELSEMILJÖER

Flyktingläger, urbana miljö

PLANERAD ÖVERFÖRING

Genomförda överföringar februari-september 2022. Planerade överföringar december 2022-februari 2023

UT-KORT

Cirka 50 procent. Förväntas öka på grund av färre restriktioner kring coronapandemin

STATISTIK ÖVERFÖRDA

2020-2022

DEN VANLIGASTE PERSONTYPEN

En 4 årig pojke av tutsi etnicitet vars föräldrar lämnade Nordkivu, DRK år 2012. Ingår i en barnfamilj med två föräldrar och 4 syskon. Har swahili som modersmål och behärskar engelska.

HUSHÅLLSKONSTELLATIONER

- Barnfamiljer ca 70 %
- Vanligaste familjestorlek 5-6 individer
- Länkade ärenden vanligt förekommande med vuxna barn som önskar att bo med sin familj. Ovanligt med familj eller släktingar i Sverige
- Enstaka ensamkommande barn

VÅRDBEHOV

Allmänhälsan är dålig. Många personer har bevitnat våld på nära håll och är i behov av uppföljning kopplat till fysiska och psykiska besvär. Många har befunnit sig i värdländerna under lång tid där vården inte är tillräckligt god.

Innehållsförteckning

Inledning	5
1.1 Om rapporten	5
1.2 Den svenska flyktingkvoten och uttagningen av personer från DRK	5
2. Konflikten i DRK	7
2.1 Bakgrund och nuläge	7
2.1.1 Hemvist och lokal konfliktutveckling	8
2.1.2 Kvotflyktingarnas erfarenheter från konflikten	10
3. Förhållanden i Uganda och Zambia	12
3.1 Tillvaron i Uganda	12
3.1.1 Bakgrund	12
3.1.2 Synen på flyktingar från DRK.....	12
3.1.3 Integrations- och försörjningsmöjligheter	14
3.1.4 Situationen för barn	15
3.2 Tillvaron i Zambia	17
3.2.1 Bakgrund	17
3.2.2 Synen på flyktingar från DRK.....	17
3.2.3 Boendesituation, tillgänglig infrastruktur och samhällsservice	17
3.2.4 Integrations- och försörjningsmöjligheter	19
3.2.5 Situationen för barn	20
4. Trender bland flyktingar från DRK	21
4.1 Hushållskonstellationer, kön och persontyp	21
4.2 Språkkunskaper	22
4.3 Religion	23
4.4 Etnicitet.....	24
4.5 Utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet	24
4.6 Skolgång och åldrar bland barn	25
4.7 Vårdbehov och andra särskilda behov	26
5. Förberedelser innan avresan	28
5.1 Tid mellan anvisning och mottagande	28
5.2 Förberedande informationsinsatser	28
5.3 Uppehållstillståndkort och biometri.....	29
Källförteckning	30

Inledning

1.1 Om rapporten

Under våren 2021 publicerade Migrationsverket rapporten [Vidarebosättning från Syriens närområde](#), vilken var den första rapporten i en serie som syftar till att ge förberedande information om kvotflyktingar till svenska mottagaraktörer. Rapporterna *Vidarebosättning från Demokratiska republiken Kongos (DRK) närområde* och *Vidarebosättning från länderna kring den centrala Medelhavsrutten* är två andra rapporter som ges ut under hösten 2022. Rapporterna är ett komplement till de så kallade bosättningsunderlagen som Migrationsverket förser mottagande kommuner med. Bosättningsunderlagen ger dock inte utrymme för en grundlig inblick i de förhållanden som kvotflyktingarna kommer ifrån eller vilka individuella erfarenheter som en person kan ha sedan tidigare, varken från hemlandet eller från värdlandet. Det är inte heller lämpligt att delge viss information i bosättningsunderlagen, med hänsyn till individens integritet. Migrationsverkets rapporter om kvotflyktingarnas förhållanden syftar därför till att ge Sveriges mottagaraktörer rätt verktyg för ett behovsanpassat mottagande. Rapporterna beskriver de situationer som står i centrum för den svenska flyktingkvoten, förhållandena i kvotflyktingarnas ursprungsländer samt deras levnads-situation i de värdländer dit de flytt. Generellt beskrivs även trender, behov och erfarenheter bland de grupper som överförs till Sverige.

Denna rapport berör kvotflyktingar från DRK som befinner sig i Uganda och Zambia. Rapporten är baserad på information från öppna källor och statistik från Migrationsverkets ärendehanteringssystem. I rapporten redovisas även manuellt framtagen statistik från en genomgång av kvotflyktingar från DRK där personer överförts från Uganda och Zambia under 2019, 2020 och 2021 samt personer som UNHCR presenterat för Sverige under 2022 men som inte överförts under tiden för rapportens skrivande. Mellan åren 2019 och 2021 har totalt 1 067 individer med medborgarskap i DRK överförts till Sverige från Uganda och Zambia. Därtill har 648 individer med medborgarskap i DRK presenterats från Uganda och Zambia fram till augusti 2022, vilka ingår i ärendegenomgången. Planerad överföring för dessa är under andra halvan av 2022 samt början av 2023. Totalt omfattar rapporten en granskning av 539 individer, fördelat på 333 individer från Uganda och 206 individer från Zambia. Det kan här noteras att antalet kvotuttagna från Uganda under åren 2019 till 2022 är mer än dubbelt så hög som antalet från Zambia. Sverige har tidigare även tagit emot kvotflyktingar från DRK som befinner sig i Tanzania och Rwanda, men eftersom dessa länder inte ingår i det nuvarande uttaget omfattar rapporten inte en genomgång av flyktingarnas tillvaro i dessa länder.

1.2 Den svenska flyktingkvoten och uttagningen av personer från DRK

Den svenska flyktingkvoten är till för personer som bedöms vara flyktingar eller alternativt skyddsbehövande enligt utlänningslagens bestämmelser och som har flytt till ett land där de av olika anledningar inte kan stanna. Även familjemedlemmar till flyktingar och alternativt skyddsbehövande kan ingå i kvoten.

Av alla de människor som uppskattas vara på flykt i världen bedöms en relativt liten andel vara i behov av vidarebosättning. FN:s flyktingorgan (UNHCR) bedömde under mitten av 2022 att 100 miljoner människor var på flykt runt om i världen,¹ varav 1,5 miljoner² är i behov av vidarebosättning. Det handlar om människor i särskilt utsatta situationer där de varken kan återvända till sina hemländer eller skyddas, integreras eller uppehålla sig i de länder dit de flytt. När UNHCR bedömer att en person behöver vidarebosättas, presenteras personens ärende för stater som har vidarebosättningsprogram. Sverige har ett program som omfattar 5 000 kvotflyktingar per år, vilket gör Sverige till ett av de största mottagarländerna för kvotflyktingar globalt. Under 2022 avsätter Sverige 500 platser för akutärenden vilket innefattar personer som har ett behov av en mer påskyndad överföringsprocess.

Sverige har tagit emot flyktingar från DRK under många år med anledning av den mycket svåra, oförutsägbara och långa konflikten i landet samt på grund av det behov som föreligger hos grannländerna att avlasta flyktingmottagandet. Personer från DRK har utgjort cirka 15 procent av den svenska flyktingkvoten sedan 2019 vilket omfattar omkring 450 till 750 individer varje år, och uttagningen har framför allt skett i Uganda, Tanzania, Rwanda och Zambia. Migrationsverket hanterar kvotflyktingar från DRK i form av så kallade dossieruttagningar. I dessa ärenden presenterar UNHCR ett färdigt underlag som Migrationsverket, i de allra flesta fall, kan fatta beslut om uppehållstillstånd på. UNHCR:s underlag omfattar kvotflyktingarnas personliga förhållanden, anledning till flykt och situation i värdlandet samt en bedömning kring de risker flyktingarna skulle möta om de behövde återvända till sitt hemland.

---

¹ UNHCR, *Fakta om flyktingar i världen*, u.å.

² UNHCR, *UNHCR Projected Global Resettlement Needs 2022*, 2021-06-23, s. 13.

2. Konflikten i DRK

2.1 Bakgrund och nuläge

Befolkningen i DRK uppskattades år 2020 till cirka 89 500 000 invånare med en befolkningstillväxt på 3,1 procent. Landet angränsar till länderna Centralafrikanska republiken, Sydsudan, Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzania, Zambia, Angola samt Kongo-Brazzaville. Landet har cirka 200 etniska grupper, varav de flesta tillhör bantufolk.³ Cirka 200 lokala språk talas i landet, med franska som officiellt språk. Swahili, tshiluba, lingala och kikongo har fått status som landets nationella språk.⁴ DRK benämns som en sekulär stat. En majoritet är kristna där 50 procent av befolkningen är katoliker och 20 procent protestanter. Andra religiösa grupper så som muslimer beräknas uppnå cirka 10 procent av landets befolkning.⁵ DRK är ett av de länder som har lägst per-capita inkomst i världen. Enligt siffror från FN bedöms 19,6 miljoner personer i DRK vara i akut behov av humanitärt stöd, varav hälften är barn. Mer än 26 miljoner personer bedöms vara i behov av akuta matpaket.⁶

DRK har en lång historia av kolonialstyre, diktatur och inbördeskrig och den demokratiska kulturen beskrivs som svag. Under Belgiens koloniala tid utsattes befolkningen i DRK för grymma våldshandlingar, med syfte att exploatera landets naturtillgångar. Än idag kontrollerar den styrande eliten ekonomiska resurser, statliga institutioner samt administrativa och militära poster. Landet saknar en central maktstyrning och kontroll över de väpnade grupperna. Därutöver ger andra länder stöd till väpnade grupper som verkar inom DRK:s territorium på grund av egna intressen. Långa och omfattande perioder av inbördeskrig placerar DRK bland en av de mest fragila staterna i världen. Trots sina rikedomar inom naturtillgångar, lever de flesta kongoleser i fattigdom. Den statliga infrastrukturen är mycket svag i städerna och på landsbygden är den mer eller mindre icke existerande. Det juridiska systemet är mycket korrupt.⁷

De väpnade grupperna i DRK, som idag till stor del utgörs av semi-kriminella gäng, attackerar byar, bränner hus, plundrar egendom och dödar, skadar och för bort civilbefolkningen. Det rapporteras även om omfattande människorättsövergrepp utförda av statliga aktörer. Det sexuella och könsrelaterade våldet, främst mot kvinnor, är synnerligen utbrett och drabbar i stor utsträckning även barn. Tvångsrekrytering av barn till väpnade miliser, tvångsarbete och illegal beskattning av befolkningen är också mycket vanligt förekommande.⁸

Barn är en mycket utsatt grupp i DRK och deras rättigheter kränks systematiskt. Många saknar tillgång till hälso- och sjukvård samt utbildning. Normen för en 15-åring i DRK är inte skolgång utan arbete. Vidare är det vanligt att flickor gifter sig vid åldern 14

³ Det vill säga de talar de språk som tillhör den stora familjen bantuspråk

⁴ Utrikespolitiska institutet (UI), Landguiden, *Kongo-Kinshasa*, 2022-06-13.

⁵ Bertelsmanns Stiftung, *BTI 2022 Country Report - Congo, DR*, 2022-02-23, s. 6.

⁶ Amnesty International, *Amnesty International Report 2021 - Democratic Republic of the Congo*, 2022-03-29.

⁷ Migrationsverket, Migrationsanalys, *Landinformation - Säkerhetssituationen i östra Demokratiska republiken Kongo (version 1.0)*, 2020-06-15, s. 9-10; Bertelsmanns Stiftung, s. 4, 6-7, 10.

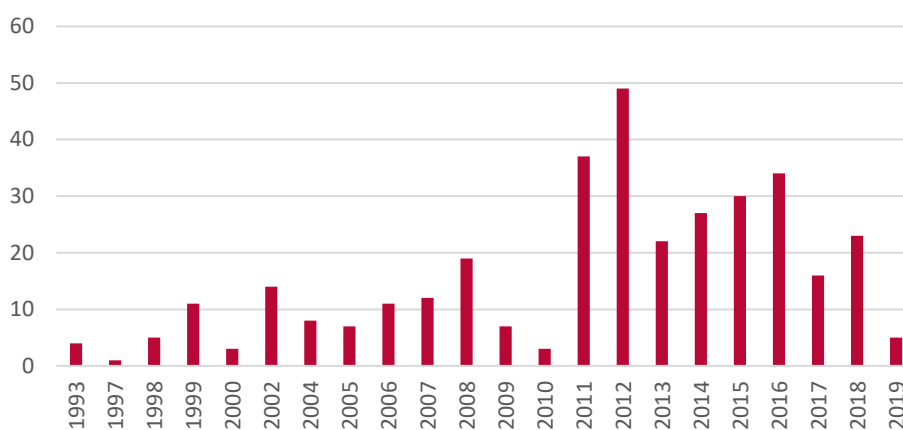
⁸ Migrationsverket, 2020, s. 13-14, 56.

eller 15. Barn så unga som 11 till 13 år utsätts för tvångsarbete. Barn födda till följd av våldtäkt har svårt för att få acceptans i samhället och riskerar att diskrimineras.⁹

2.1.1 Hemvist och lokal konfliktutveckling

Bland de kvotflyktingar från DRK som presenterats av UNHCR under 2019 till 2022 finns en stor spridning av flyktår vilket speglar konfliktens långvariga och utbredda karaktär, främst från 1990-talet. Den största andelen personer under den aktuella tidsperioden lämnade hemlandet efter 2010 och allra flest flydde år 2011 och 2012. Här kan också nämnas att 35 procent av kvotflyktingarna från DRK är födda i grannländer efter sina föräldrars flykt eller i Sverige efter sina föräldrars ankomst.

Året för flykten

Av de som flytt från DRK efter 2010 hade 50 procent haft sin hemvist i Nordkivu, medan 43 procent hade sin hemvist i Sydkivu. Sedan 1990-talet har östra DRK, där Syd- och Nordkivu är provinser, varit präglad av olika etniska och regionala konflikter med ständigt uppblossande, vilket försatt stora grupper av människor på flykt. Orsakerna bedöms i stora drag vara kopplade till en svag statsmakt, brist på vilja och ansvarstagande bland politiker samt bristen av ett oberoende rättsväsende och omfattande straffrihet. Striderna i Nord- och Sydkivu gäller oftast kontroll över territorium, tillgång till värdefulla naturtillgångar och illegal beskattning av civilbefolkningen. Striderna handlar även om osämja mellan jordägare och boskapsskötare och handlar om betesrätt, det vill säga vems djur har rätt att beta på vems mark. Eftersom möjligheterna att försörja sig i området är begränsade kämpar alla om samma resurser för sin överlevnad. Konflikten i regionerna förstärks också av bieffekterna från andra regionala konflikter, samt av regionala aktörers politiska och ekonomiska intressen. Våldcyklerna i regionen har avlöst varandra under långa perioder och våldsanvändning mot civila har utförts av säkerhetsstyrkor och andra väpnade miliser i omfattande utsträckning.

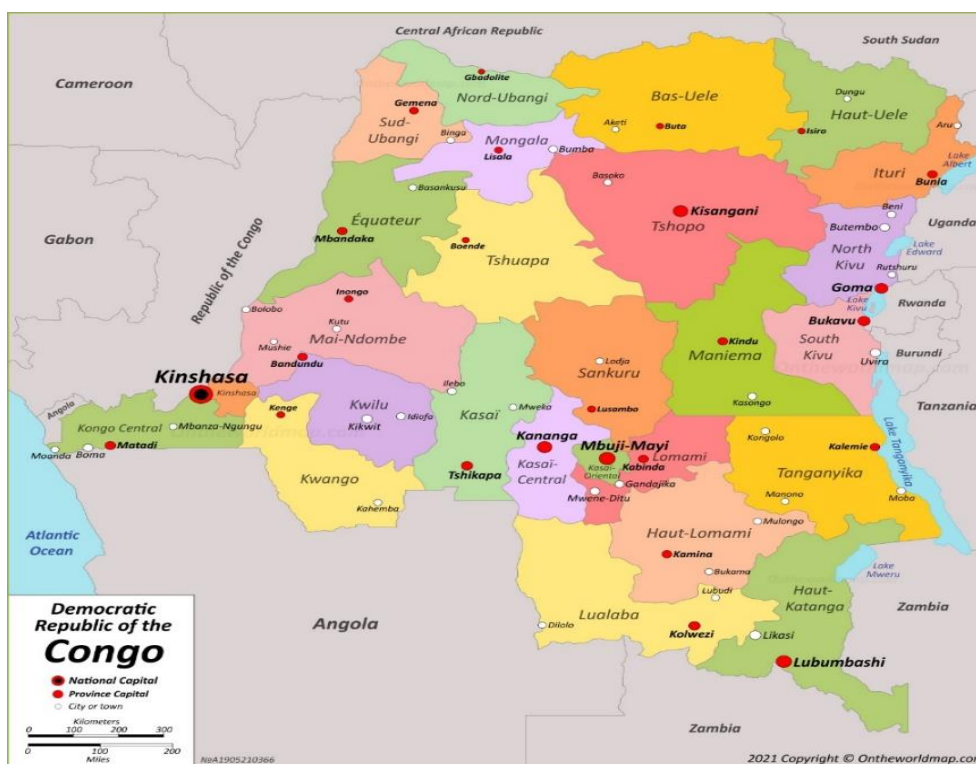
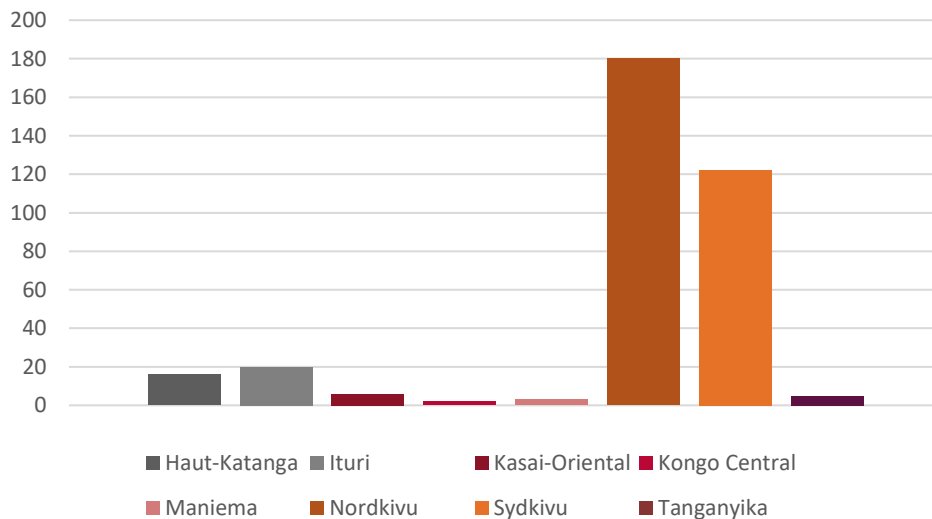
I östra delarna av DRK är diskrimineringen mot kvinnor och flickor omfattande och sker på alla nivåer. Våldtäkter, inklusive gruppvåldtäkter, används som en krigstaktik och utförs systematiskt av miliser samt säkerhetsstyrkor. Det sexuella våldet syftar till att bestraffa kvinnor och flickor baserat på deras faktiska eller tillskrivna etniska eller

⁹ Migrationsverket, 2020, s. 51-53.

politiska tillhörighet och ibland för att bestraffa eller hota ett helt samhälle som beskylls för att ha ett samröre med fienden.¹⁰

Senaste hemvist på provinsnivå

Karta över DRK indelad på provinsnivå. Huvudstaden är Kinshasa och ligger i västra delen av landet. Majoriteten av kvotflyktingarna har sin hemvist i östra delarna av landet och flyr till länder så som Uganda, Rwanda, Burundi, Tanzania och Zambia.¹¹

¹⁰ Migrationsverket, 2020, s. 11, 16, 22-23, 46-47.

¹¹ On the world map, *Democratic Republic of the Congo Map*, u.å.

2.1.2 Kvotflyktingarnas erfarenheter från konflikten

En stor majoritet av de kvotflyktingar som flytt från DRK och som presenterats för vidarebosättning i Sverige under 2019–2022 har upplevt konflikten på nära håll. Granskningen visar att 96 procent av de med hemvist i DRK har utsatts för olika typer av våld och tortyr eller upplevt väpnade angrepp.

Nästantill alla flyktingar som haft en hemvist i DRK har utsatts för riktade attacker och våld i samband med väpnade angrepp och vissa har utsatts vid flera tillfällen innan de slutligen lämnat sitt hemland. De flesta har utsatts för övergrepp i samband med att väpnade grupper attackerat deras hemområde i syfte att fördriva folkgruppen, medan andra utsatts på grund av sin politiska aktivitet eller på grund av en familjekonflikt. Våldsmetoderna mot individerna är oftast extrema och brutala, såsom gruppvåldtäkter, tortyrmetoder, halshuggningar, styckning av kroppar samt personer som bränts inne i hus. Många har även lyckats fly sitt hem precis innan det satts i brand då de har hört ryktesvägen att området kommer attackeras. Många barn vittnar om hur de behövt gömma sig under sängar eller i garderober under tiden som huset genomsökts och tvingats lyssna på det våld som utförts i deras hem, oftast mot deras familjemedlemmar. Många har förlorat familj och anhöriga i konflikten och många vittnar om synen av döda personer som utsatts för mycket allvarligt våld. Vissa personer som försökt återvända till sitt boende efter attacken har påträffat sitt hus nedbränt, plundrat på värdesaker eller förstört på annat vis. De personer som haft boskap vittnar om att dessa antingen stulits, bränts inne eller dödats på annat sätt.

Förövarna har i många fall kunnat kopplas till miliser med etniska skiljelinjer eller statliga säkerhetsstyrkor. I annat fall har förövaren varit en annan person med maktställning i samhället. I många ärenden har miliserna tvingat resten av familjen att se på medan deras familjemedlemmar utsätts för olika typer av förnedrande och brutalt våld. I gruppen förekommer fall där familjemedlemmar efter bevittnande av sådant brutalt våld helt slutat prata eller lider av annan psykisk ohälsa så som schizofreni. Majoriteten har efter angreppen lämnat hemlandet för att aldrig mer återvända, men det finns enstaka ärenden där man flyttat inom landet eller fortsatt att bo kvar i hemvistområdet i tron om att ett stabilare säkerhetsläge väntar. Dessa personer har därefter, efter ytterligare attacker tvingats lämna hemlandet.

Cirka 25 procent av kvinnorna och flickorna har, utsatts för sexuella övergrepp i DRK. Ärendegenomgången visar att av de personer som vistats i DRK under någon tid i sitt liv konstateras att nästan alla, cirka 95 %, har utsatts för riktat våld såsom väpnade angrepp av milisgrupper frihetsberövanden eller sexuellt våld. Slutsatsen är därmed att nästan alla familjer från DRK bär på trauman från övergrepp. I vissa fall har kvinnornas makar eftersökts men när maken inte kunnat påträffas har kvinnan och/eller barnen istället bestraffats med våldtäkter. Det förekommer även flera ärenden med gruppvåldtäkter, i hemmet eller under tiden på flykt. En annan omständighet som karakteriserar ärendena från DRK är att familjemedlemmar ofta tvingas bevittna övergreppen. I flera fall så har våldtäktsoffren efter attacken dödats eller lämnats med allvarliga eller livshotande skador.

Ärendegenomgången visar även att i flera fall har kvinnan blivit förskjuten från sin egen familj i samband med att det uppdagats att hon blivit utsatts för sexuellt våld.

Dessa kvinnor får svårt att försörja sig utan tillgång till nätverk och riskerar att tvingas till prostitution för sin egen överlevnad. Det finns därför ärenden där kvinnan som utsatts för sexuella övergrepp inte vill att informationen ska avslöjas för hennes make, barn eller andra närstående. Samtliga dessa omständigheter kan knytas till det generella stigmat av att ha utsatts för sexuella övergrepp. Ett mindre antal män har uppgett att de utsatts för sexuella övergrepp i hemlandet. Här kan det, utifrån generell land-information om det sexuella våldet mot män¹² samt den tystnadskultur som råder kring dessa brott, finnas ett mörkertal. Efter genomgång av ärenden för de överförda kvotflyktingarna under den aktuella tidsperioden kan det konstateras att sexuellt våld förekommer i stor utsträckning, samt att kvinnor och flickor har drabbats särskilt hårt.

Det finns ingen lag som kriminaliserar samkönade relationer i DRK, dock är de inte accepterade. Rapportering visar att myndigheterna griper och fängslar personer som identifierar sig tillhöra hbtqi-gruppen, samt att omfattande trakasserier förekommer.¹³ Även om ingen statistik finns för hur många personer från DRK som tillhör hbtqi-gruppen kan slutsats dras att dessa individer har levt ett svårt och ansträngande liv i hemlandet kopplat till sin könsidentitet. Av ärendegenomgången noteras att hbtqi-personer varit utsatta för både fysiskt och psykiskt våld under långa perioder.

---

¹² Kanada. Immigration and Refugee Board. IRB, *Democratic Republic of the Congo: Domestic and sexual violence, including treatment of survivors; legislation; state protection and support services (2019-March 2021)*, 2021-03-19, s. 5.

¹³ European Union Agency for Asylum. EUAA, *Democratic Republic of the Congo - LGBT People in DRC - EASO COI Query Response*, 2021-09-09, s. 2.

3. Förhållanden i Uganda och Zambia

3.1 Tillvaron i Uganda

3.1.1 Bakgrund

Uganda har en befolkning på drygt 46 miljoner människor. Landet blev självständigt år 1962 och har sedan 1986 styrts av Yoweri Museveni och hans parti National Resistance Movement (NRM). Regimens auktoritära ledarskap har skapat ett missnöje hos befolkningen. Landet brister i sitt skydd för de mänskliga rättigheterna där tortyr och godtyckliga frihetsberövanden förekommer. Korruption genomsyrar de flesta myndigheter och påverkar dess tillämpning av gällande lagstiftning. Straffriheten är utbredd för myndighetspersoner. Våld inklusive sexuellt våld mot kvinnor och flickor är vanligt förekommande. Omkring 40 procent av alla flickor ingår äktenskap innan 18 års ålder.¹⁴

Befolkningstillväxten är hög och drygt hälften av invånarna är yngre än 15 år. Av befolkningen bedöms 70 procent arbeta inom jordbrukssektorn, och då främst för den egna försörjningen. Enligt Ugandas egen statistik från våren 2021 levde 28 procent av invånarna under fattigdomsgränsen. Vård och hälsa, som ska vara avgiftsfri för patienter, kostar på grund av omfattande korruption. Hälsosektorn är underfinansierad och beroende av bistånd från internationella aktörer. Personer som lider av psykisk ohälsa stigmatiseras. Barna- och mödradödligheten är hög. Antal personer i prostitution ökar och hiv-frekvenser bland dessa är mycket hög.¹⁵

Skolgången är allmän och kostnadsfri i landet till och med sjunde klass. Dock är i praktiken endast en liten andel skolor kostnadsfria, och de flesta elever måste ha med sig lunch och betala skolmaterial; 64,5 procent av eleverna hoppade av grundskolan 2017. Under coronapandemin stängdes skolorna under två år vilket innebar att 15 miljoner barn, inklusive flyktingbarn, blev utan skolgång. Ännu fler ugandier, inklusive flyktingar i Uganda, hamnade i fattigdom med anledning av de hårda rörelse-restriktionerna kopplade till coronapandemin. Uganda brister fortfarande i att erbjuda medborgarna tillgång till infrastruktur, vatten och sanitet. Eltillgången är låg och endast 28 procent av hushållen har tillgång till elektricitet.¹⁶

3.1.2 Synen på flyktingar från DRK

Uganda har tagit emot människor på flykt under lång tid, med start under 1940-talet och landet har tagit ett stort ansvar i mottagande av flyktingar från DRK. Det finns cirka 1,5 miljoner flyktingar i Uganda, vilket gör landet till ett av de största flyktingvärdländerna. Nakivale flyktingläger i Uganda, som grundades år 1959, är det äldsta

¹⁴ Utrikespolitiska institutet (UI), Landguiden. *Uganda*, 2022-06-17; US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2021 - Uganda*, 2022-04-12, s. 1, 26; Utrikesdepartementet, *Uganda - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019*, 2019-12-18, s 2, 12-18.

¹⁵ Utrikespolitiska institutet (UI), Landguiden, *Uganda – Sociala förhållanden*, 2022-08-25, Utrikesdepartementet, 2019 s. 13-14.

¹⁶ US Department of State, 2022 s. 26; Utrikespolitiska institutet (UI), Landguiden, *Uganda – Utbildning*, 2022-01-10; Relief Web, News and Pressrelease, *Uganda's School Plan for Refugee Children Could Become a Global Template*, 2020-12-21; Utrikesdepartementet, s. 12

flyktinglägret i Afrika. Även om lokalbefolkningen i Uganda varit välkomnande mot flyktingar präglas många städer av överbefolkning och fler tvingas dela på begränsade resurser. En sådan brist är exempelvis ved.¹⁷

Mongera Bahiira (60 år), tillsammans med sin familj, flydde byn Masisi i Nordkivu, DRK, efter attacker mot deras hemby. Den 8 november 2021 anlände 11 000 asyl-sökande till Uganda från DRK efter att byar attackerats av väpnade styrkor. Foto: UNHCR/Esther Ruth Mbabazi.

Det finns 11 officiella flyktingläger i Uganda. Drygt 90 procent av flyktingarna lever i något av dessa och är starkt beroende av bistånd genom World Food Programme.¹⁸ Flyktingar i Uganda har rätt att arbeta och röra sig inom landet. De har rätt till samma sociala tjänster som landets medborgare, inklusive hälsovård och tillgång till gratis grundskola. Trots dessa juridiska rättigheter, möter många flyktingar praktiska svårigheter att tillgodose sig dessa i landet. Om de inte bor i flyktingläger eller i Kampala har de exempelvis svårt att få sin rättsliga status som flykting godkänd och får då inte heller ta del av de tjänster som erbjuds flyktingar.¹⁹ Det bor 100 000 personer i flyktinglägret Kyaka II och 1 000 nya flyktingar beräknas komma varje dag. Flyktingarna får inte sina nödvändiga behov så som mat och vatten tillgodosedda, och dessutom är det brist på tillgång till behandling för psykisk ohälsa.²⁰

De allra flesta personer som överförs till Sverige från Uganda lever i något av dessa officiella flyktingläger som finns i landet. Många bor i de stora flyktinglägren så som Nakivale, Kyangwali, Kyaka II samt i och runt om Kampala.

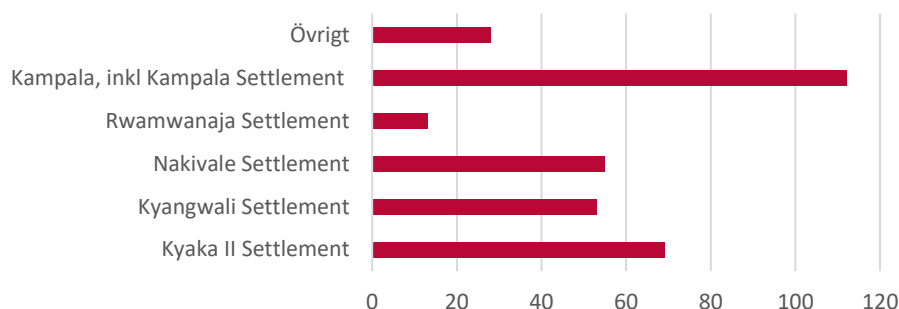
¹⁷ The Conversation, Academic rigour, journalistic flair, *Uganda has a remarkable history of hosting refugees, but its efforts are underfunded*, 2021-08-26.

¹⁸ Health Policy Watch, 2021.

¹⁹ The Conversation, 2021.

²⁰ War Child Holland, *Uganda's refugee children in urgent need of mental health support*, 2020-06-20.

Vistelseort i värdlandet

Bland de kvotflyktingar som överförs till Sverige finns det grupper som har en särskilt osäker tillvaro i Uganda.

Hbtqi-personer

Homosexualitet är förbjudet i Uganda och kan ge fängelse i upp till 14 år.²¹ Hbtqi-personer utsätts för diskriminering, restriktioner, trakasserier, våld och förnedrande behandling av myndigheter och privatpersoner,²² vilket även förekommer bland de granskade ärendena från DRK. Det är förekommande att dessa personer behövt flytta runt och tvingats dölja sin sexuella läggning, samt att deras familjemedlemmar utsätts för hot och våld. I vissa fall har även värdsamhället påtvingat personen omvändningsritualer.

Ensamstående kvinnor

Singelkvinnor eller ensamstående kvinnor med barn lever under mycket svåra förhållanden i Uganda. Det är 7 procent av flyktingkvinnorna och flickorna i Uganda som varit utsatta för sexuella övergrepp och majoriteten av dessa är singelkvinnor eller ensamstående kvinnor med barn. Det är främst de ekonomiska förutsättningarna i Uganda som försätter kvinnorna i en mycket utsatt situation. Många saknar möjlighet att försörja sig och sina barn på grund av brist på arbete. De kan därför tvingas ta jobb där de personliga omständigheterna inte är trygga och där de riskerar att utsättas för våld. Vidare saknar många ensamma kvinnor manliga familjemedlemmar eller släktingar som kan skydda dem, vilket gör dem mer utsatta för sexuell exploatering. Kvinnorna kan också tvingas in i relationer med män i syfte att erhålla skydd för sig och sina barn eller för att trygga sin ekonomiska överlevnad. UNHCR framhåller att ensamstående kvinnor, i högre utsträckning än andra, möter problem i lägren kopplade till deras personliga säkerhet. Det rör sig inte enbart om sexuell våld och exploatering utan även andra våldshandlingar, ekonomiska umbärande och svårigheter att accepteras av värdsamhället.

3.1.3 Integrations- och försörjningsmöjligheter

Coronapandemins effekter har försvårat möjligheter till försörjning och bistånd vilket försatt flyktingarna i en mer utsatt situation. Under pandemin införde Uganda stora rörelserestriktioner och de flyktingar som innan pandemin levde knapert fick ännu

²¹ Utrikespolitiska institutet (UI), Landguiden, *Uganda – Sociala förhållanden*, 2022-08-25.

²² US Department of State, 2022, s 37-38.

svårare att klara sig i samhället. Exempelvis har matutdelningen minskat, vilket tvingat stora grupper att enbart klara sig på ett mål mat om dagen. Med de minskade bistånden ökar alternativa sätt till försörjning. Många flickor tvingas in i tidiga äktenskap eller säljs i ett desperat försök för familjen att försörja sina andra barn. I andra fall har familjerna tvingats lämna sina barn på barnhem där de kan få mat och omvårdnad.

Flyktingar från DRK möter svårigheter när det kommer till integration i Uganda. Delvis eftersom de flesta flyktingläger ligger i avlägsna områden vilket gör det svårt för flyktingarna att få tillgång till arbetsmarknaden utanför och att bli självförsörjande. Många flyktingar tjänar sitt levebröd genom olika typer av ströjobb främst inom jordbruk, andra säljer grönsaker på marknader. Många av de personer som vidarebosätts till Sverige från Uganda har arbetat inom jordbruk. Marken har tilldelats dem av UNHCR. Många individer vittnar dock om att marken är svårbruklig och inte ger förväntad skörd, vilket inverkar på familjens möjlighet att försörja sig och täcka behovet av mat. I praktiken genererar marken därför inte självförsörjning.²³ Andra yrken som är vanliga bland de flyktingar från DRK som kommer till Sverige är handel och affärsverksamhet.

Liesse Ombeni (28 år), är mor till fem barn. Hon flydde till Uganda tillsammans med hennes make 2015 från Sydkivu, DRK. I Kampala har hon utbildats inom sömndat med stöd av UNHCR. Efter sex månaders utbildning öppnade hon upp sin verksamhet. Genom sitt arbete har hon kunnat betala för sina barns anmälningsavgift till skolan och skapa bättre förutsättningar för dem. I samband med spridningen av Covid-19, och Ugandas införande av rörelserestriktioner, minskade Liesses inkomster. Hennes make blev också av med sitt arbete, vilket gjorde Liesse till familjens enda försörjare. Foto: UNHCR/Duniya Aslam Khan.

3.1.4 Situationen för barn

Hälften av de cirka 1,5 miljoner flyktingar som finns i Uganda är barn.²⁴ Det ökade antal barn som tvingas lämna sina hemländer innebär att värdsamhällen i större utsträckning behöver kunna erbjuda skolgång. Frivillighetsorganisationen *Save the*

²³ Health Policy Watch, 2021.

²⁴ The Conversation, 2021.

Children uppger att 57 procent av flyktingbarnen inte går i skola i Uganda. Anledningen kan vara att barnets föräldrar inte har de ekonomiska medel som behövs för att köpa in skolmaterial, lunch eller skoluniform, eller att barnet behöver arbeta för att hjälpa till med familjeförsörjningen. Av de flyktingbarn som har gått eller går i skola i Uganda visar Migrationsverket genomgång att pojkar och flickor i lika stor utsträckning går i skolan. För de barn som går i skola är förhållandena relativt svåra med brist på klassrum, lärare och skolmaterial. En normal klass består av mellan 150 till 250 elever.²⁵

65 procent av de som kommer till flyktinglägret Kyaka II är barn som bevittnat våld och förlust av anhöriga. Barn i Kyaka II bedöms av frivilligorganisationer vara rastlösa och sakna framtidsutsikter, vilket ökar självmordsantalet. De saknar utbildningsbakgrund och bär på trauman vilket gör det svårare att integreras i värdsamhället. När barnen inte erbjuds tillräckligt mycket aktiviteter ökar risken för att de hamnar i fel umgänge. Flickor som saknar utbildning eller inkomst riskerar att utnyttjas och graviditeter bland barn förekommer. Bristen på behandling av psykisk ohälsa är ett problem för alla flyktingar världen över.²⁶ UNHCR framhåller att den uppföljning av psykisk ohälsa som flyktingbarnen i Uganda är i behov av inte kan tillgodoses i värdlandet. Det finns inte någon skillnad mellan pojkar och flickor, men klart är att de som har vistats i hemlandet DRK bedöms vara i behov av uppföljning eller behandling för psykisk ohälsa i större utsträckning än de som är födda i Uganda.

David Almas, en flykting från DRK, håller en "kamera" tillverkad av lera, genomskinlig plastpåse och plast från en flaska. Han och hans familj har varit bosatta i Nakivale flyktingläger sedan 2009. Han drömmer om att bli journalist där han kan ha en egen kamera. Nakivale, som är en av Ugandas äldsta flyktingläger, grundades 1958, och har fler än 100 000 flyktingar. Många flyktingar är fattiga och har svårt att klara sin dagliga försörjning, samtidigt som de befinner sig i en mycket utsatt säkerhetssituation. Foto: UNHCR/Yonna Tukundane.

²⁵ Relief Web, News and Pressrelease, *Uganda's School Plan for Refugee Children Could Become a Global Template*, 2020-12-21.

²⁶ War Child Holland, 2020.

3.2 Tillvaron i Zambia

3.2.1 Bakgrund

I Zambia bor cirka 70 olika folkgrupper. De sju största etniska grupperna är bantufolk²⁷ och landets politiska partier domineras av respektive grupper. Dock förekommer inte oroväckande konflikter mellan folkgrupperna. Engelska är det officiella språket, men används främst inom statsförvaltningen och näringslivet och behärskas generellt inte av lokalbefolkningen. Det största språket som talas i landet är bemba.²⁸

Zambia räknas till ett medelinkomstland, trots att mer än halva befolkningen lever i fattigdom. Under 2020 beräknades 54 procent av landets invånare vara fattiga. En tredjedel av alla barn lider av kronisk undernäring och hungersnivån bedöms vara extremt alarmerande. Landets hälsosektor är kraftigt beroende av internationellt bistånd.²⁹

Zambia brister i respekten av de mänskliga fri- och rättigheterna och exempelvis kvarstår dödsstraffet. Vanligt förekommande är att myndighetspersoner så som poliser kränker de mänskliga rättigheterna. Det sexuella och könsbaserade våldet mot kvinnor och flickor är omfattande i landet och myndigheterna brister i att skydda dem mot övergrepp. Likaså saknas skydd för barn och för personer med funktionsnedsättningar. Barn är straffmyndiga från åtta års ålder. Barnarbete är vanligt förekommande och barn sätts ofta i tungt arbete inom jordbruk, hushållsarbete eller försäljning, trots att barn under 15 år enligt lag inte tillåts arbeta. Aga samt misshandel och sexuellt utnyttjande av barn är också vanligt förekommande, och utförs både av myndigheterna och inom familjen. Zambia är ett av de länder med den högsta andelen barnäktenskap i världen.³⁰

3.2.2 Synen på flyktingar från DRK

Zambia har under lång tid tagit emot flyktingar från närliggande konfliktländer. De senare årens större inflöde från DRK har skapat utmaningar i flyktinglägren när det kommer till utbildning, hälsovård, vatten och sanitet. Vidare är det svårt för staten att erbjuda skydd och hjälp mot förekomsten av könsbaserat våld.³¹ Zambia är värd för drygt 100 000 flyktingar, asylsökande och före detta flyktingar, inklusive drygt 60 000 från DRK som är den största flyktinggruppen i landet.³² Flyktingar i landet behandlas likadant som andra utlänningar bosatta där. Exempelvis måste de ansöka om arbets-tillstånd.³³

3.2.3 Boendesituation, tillgänglig infrastruktur och samhällsservice

Flyktingarna i Zambia får endast vistas i formella flyktingläger. De som inte bosätter sig i formella flyktingläger kan inte registrera sig i landet vilket innebär att de saknar laglig vistelserätt samt tillgång till grundläggande samhällsservice så som boende, mat,

²⁷ bemba, nyanja, tonga, lozi, luvale, lunda och kaonde

²⁸ Utrikespolitiska institutet (UI), Landguiden, *Zambia – Befolkning och Språk*, u.å.

²⁹ Utrikespolitiska institutet (UI), Landguiden, *Zambia*, u.å.; Utrikesdepartementet, *Zambia - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019*, 2019, s. 13, 15-16.

³⁰ Utrikesdepartementet, 2019, s. 1-5, 12, 17-18.

³¹ Ibid. s. 19-20.

³² UNHCR, *Thousands of DR Congo refugees in Zambia opt to head home*, 2021-12-21.

³³ Migrants Refugees. *Country Profiles Zambia*, u.å.

skola och hälsovård. Flyktingarna behöver myndigheternas tillstånd för att få röra sig utanför flyktinglägren eller bosätta sig där.³⁴

Vistelseort i värdlandet

- Meheba flyktingläger
- Mayukwayukwa flyktingläger
- Makeni flyktingläger

De största flyktinglägren i Zambia är Meheba och Mayukwayukwa.³⁵ Myndigheterna förser flyktingarna med boende och begränsad tillgång till hälsovård. De kvotflyktingar från DRK som befinner sig i Zambia bor i huvudsak i flyktingläger. I landet förekommer en del organisationer som stöttar och hjälper flyktingar.³⁶ Uppgifterna från kvotflyktingarna från DRK vittnar emellanåt om att det stöd som erbjuds inte är tillräckligt. Tillgången till hälsovård är en utmaning i flyktinglägren och de personer som är i behov

av specialiserad hälsovård, som exempelvis traumabehandling eller annan vård för fysiska åkommor, har liten reell möjlighet att erhålla sådan. Ofta finns behandling för psykisk ohälsa inte tillgänglig i flyktinglägren.

Bland de kvotflyktingar som överförs till Sverige finns det grupper som har en särskilt osäker tillvaro i Zambia.

Hbtqi-personer

Samkönade äktenskap är förbjudna och det saknas lagar som skyddar hbtqi-personer mot diskriminering i Zambia. Samkönade sexuella handlingar kan bestraffas med fängelse från 15 år till livstid. I landet finns en generell föreställning om att samkönade relationer strider mot såväl landets kulturtraditioner, som mot naturen och den kristna tron. Hbtqi-personer vågar inte leva öppet och tvingas dölja sin sexuella läggning. De som lever mer öppet utsätts för diskriminering, hot och misshandel både i och utanför hemmet. Kvinnor riskerar att utsättas för våldtäkt i syfte att ”korrigera” den sexuella läggningen.³⁷ De hbtqi-personer som överförs till Sverige från Zambia vittnar om en mycket osäker tillvaro med hot, våld och trakasserier. Det finns också personer som vid flera tillfällen behövt eller tvingats flytta mellan boenden i och utanför lägren för att undkomma attacker kopplade till deras faktiska eller tillskrivna sexuella läggning.

Ensamma kvinnor

Singelkvinnor eller ensamma kvinnor med barn har generellt en svår tillvaro i Zambia. Det könsbaserade våldet mot kvinnor i Zambia är omfattande.³⁸ I flyktinglägren förekommer våldtäkter, tvångsgifte av minderåriga och prostitution. Stor

³⁴ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 - Zambia*, 2018-04-20, s. 13-14; UNHCR, *UNHCR Submission on Zambia: UPR 28th Session*, 2017-03-01.

³⁵ Migrants Refugees, u.å.

³⁶ UNHCR, *Zambia: UNHCR Operational Update, juli 2021*.

³⁷ Utrikesdepartementet, 2019, s. 18-19.

³⁸ *Ibid.*, s. 16-17.

ojämlikhet mellan könen, samhällets förväntan på att män försörjer familjen, och straffrihet för förövare räknas till bidragande orsaker.³⁹ Av de flyktingkvinnor och flickor som överfördes till Sverige under den aktuella perioden hade ett litet antal, cirka 2 procent varit utsatta för sexuella övergrepp i landet. Framst rörde det sig om unga ogifta kvinnor utan manliga partner eller annat nära manligt kontaktnät. Det förekom även kvinnor som varit tvungna att hitta en annan man att leva med för att undkomma det dagliga hotet i lägren, samt kvinnor som efter att de blivit gravida övergivits av sin partner. Det finns i gruppen även de kvinnor som tvingats alternativt lurats in i prostitution i värdländerna samt barn som bevittnat detta.

3.2.4 Integrations- och försörjningsmöjligheter

Flyktingar har rätt att söka asyl i Zambia. Deras rättigheter stärktes genom ny lag som tillkom under 2017 och som syftade till att förbättra gruppens rättigheter i viss mån, exempelvis vad avser rätten till arbete eller rättsskydd. Zambia har dock inskränkningar vad gäller flyktingars rätt till arbete, utbildning, rörelsefrihet samt införskaffande av resehandlingar.⁴⁰ Rörelsebegränsningarna och de få arbeten som finns i flyktinglägren hindrar individerna från att integreras och försörja sig själva och många är därför beroende av stöd från olika organisationer. Generellt kan sägas att flyktingar i Zambia har en svår ekonomisk situation och de flesta som arbetar gör det inom jordbruk eller inom olika typer av försäljningsverksamhet. Många vittnar om långa arbetsdagar, men trots det, otillräcklig inkomst för att klara av familjens nödvändiga behov.

Flyktingar utanför sina affärer på marknaden i Mantapala flyktingläger, Zambia. Marknaden i lägret är välbesökt. Kongolesiska flyktingar säljer fisk och grönsaker på marknaden och zambiska medborgare har öppnat restauranger. Zambia är värdland för många flyktingar främst från DRK, Angola, Rwanda, Burundi och Somalia. Foto: UNHCR/Will Swanson.

³⁹ US Department of State, 2018, s. 13.

⁴⁰ Utrikesdepartementet, 2019, s. 19.

3.2.5 Situationen för barn

Alla flyktingbarn har rätt att gå i skola,⁴¹ men UNHCR vittnar om svårigheter för barn att få tillgång till skolgång, mer än på papper, primärt eftersom anmälningsavgift krävs och tillstånden som zambiska myndigheter utfärdar är kostsamma. Även om grundskolan ska vara avgiftsfri behöver föräldrarna köpa studiematerial och uniformer vilket är svårt för familjer som redan lever på existensminimum. Zambiska barn ges prioritet till skola vilket gör att flyktingbarn endast kan börja skolan om det finns platser kvar. Inte heller följer undervisningskvaliteten i kommunala skolor nationell standard.⁴² Majoriteten av de flyktingbarn som kommer till Sverige från Zambia har något eller några års skolgång. Utifrån vad ärendegenomgången visar förekom det inte barnarbete bland de ärenden som överfördes under den aktuella tidsperioden. Barn som kommer till Zambia från DRK är ofta undernärda och har behov av livsnödvändig hälsovård, bland annat för att kunna botas från malaria, andningsproblem, tarminflammationer (dysenteri) och hudinfektioner.⁴³

En ung flykting från DRK bär sin syster på ryggen. De befinner sig på marknaden i Mantapala flyktingläger, Zambia. Foto: UNHCR/Will Swanson.

⁴¹ US Department of State, 2018, s. 13.

⁴² UNHCR, *UNHCR Submission on Zambia: UPR 28th Session*, 2017-03-01.

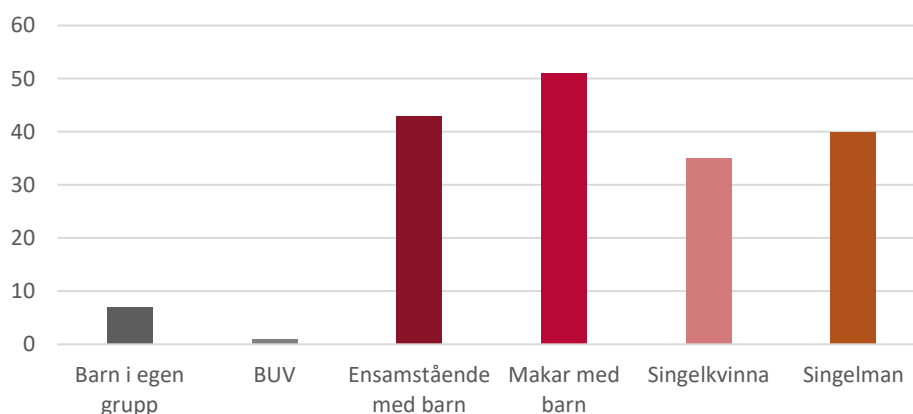
⁴³ UNHCR, *DRC violence drives more than 3,300 Congolese into Zambia in a month*, 2017-10-03.

4. Trender bland flyktingar från DRK

4.1 Hushållskonstellationer, kön och persontyp

De flyktingar från DRK som presenterats av UNHCR och överförts till Sverige ingår i en blandning av familjekonstellationer. Den vanligaste familjekonstellationen är en barnfamilj bestående av två föräldrar och flera barn tätt följt av ensamstående förälder med flera barn. I vissa konstellationer finns vuxna barn och mor- och farföräldrar.

Hushållskonstellationer

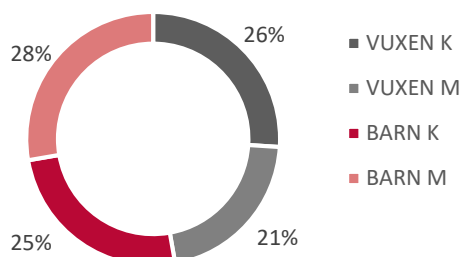
Det är vanligast att makarna har mellan tre till fem barn. I några enstaka fall har makarna sex eller fler barn ihop. Vad gäller ensamstående med barn är den vanligaste hushållskonstellationen en kvinna med ett till fyra barn. I några enstaka fall består hushållen av fem barn eller fler och i några ärenden är den ensamstående föräldern en man. I märkbart många ärenden där endast en förälder är presenterad med sina barn så har den andra föräldern utsatts för allvarligt våld i hemlandet alternativt är försvunnen av andra skäl kopplade till säkerhetssituationen i DRK. I vissa fall har partnern dött i sjukdom antingen i hemlandet eller i värdlandet och i något fall har makarna separerat.

Hushållskonstellationerna bland de kvotflyktingar från DRK som presenterats av UNHCR från Uganda och Zambia är ganska jämnt fördelade mellan singelpersoner samt makar eller ensamstående med barn. Vad avser den höga andelen singelhushåll (36 procent) bör detta läsas i ljuset av att ärendena ofta är länkade och att det i regel rör sig om personer som vill bo i samma kommun som sina övriga familjemedlemmar eller släktingar. I några enstaka fall förekommer det att en familj har tagit hand om släktingars barn efter att dessa dödats eller försvunnit under flykt. Individerna i de länkade ärendena uttrycker oftast ett starkt beroendeförhållande till varandra. UNHCR är av uppfattningen att en integration i värdländerna kan ske snabbare om man får bo tillsammans med de personer som man har starka band till

65 procent av ärenden från DRK med vistelseland i Uganda och Zambia utgjordes av länkade ärenden, det vill säga att de är sammankopplade med ett annat hushåll eller individ som vidarebosätts samtidigt. Det är vanligast att man är länkad tillsammans med sina vuxna barn eller syskon. I vissa fall presenterar UNHCR flera vuxna syskon utan barn som länkade ärenden.

Hushåll om fem personer är vanligast, och utgör cirka 13 procent av alla fall från DRK. Det stora antalet barnfamiljer ger utslag i könsfördelning och andelen vuxna respektive barn. Något fler kvinnor från DRK än män överförs till Sverige från Uganda och

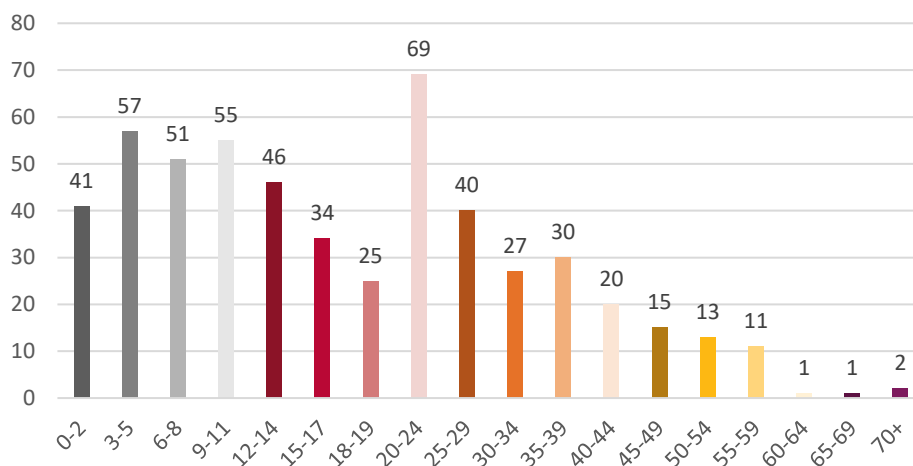
Könsfördelning

Zambia. Även andelen pojkar och flickor skiljer sig, där andelen pojkar är lite högre än andelen flickor. 3 procent bestod av ensamkommande barn, men i de allra flesta fall ingick dessa i en konstellation med andra vuxna, exempelvis äldre syskon eller andra anhöriga som barnet bott med under vistelsen i värdlandet. Det är ovanligt att barnens föräldrar redan befinner sig i Sverige.

I tabellen nedan redovisas åldersfördelningen bland kvotflyktingar från DRK. Statistiken visar att det finns en ganska jämn spridning i åldern på barn och att de flesta kvotflyktingar från DRK är mellan 3–11 år gamla. Vad gäller vuxna kan konstateras att individer mellan 20–24 år dominerar starkt och att det sedan sjunker ganska drastiskt i antal personer per åldersgrupp. Konstateras kan också att kvotflyktingarna från DRK sällan innefattar personer i pensionsålder vilket bland annat kan förklaras av att medellivslängden för en person i DRK är drygt 20 år kortare än i Sverige.

Åldersgrupper

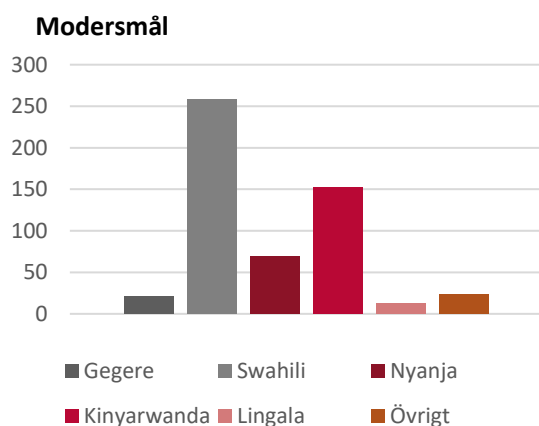

4.2 Språkkunskaper

I DRK talas över 200 språk vilket gör landet till ett av de länder i världen där flest olika språk talas. Franska utgör det officiella språket och används inom utbildning och statliga myndigheter. De fyra nationella språken är swahili, tshiluba, lingala och kikongo.⁴⁴ Vad gäller de kvotflyktingar som UNHCR presenterar för Sverige och som sedan överförs hit från Uganda och Zambia märks denna omfattning av olika språk

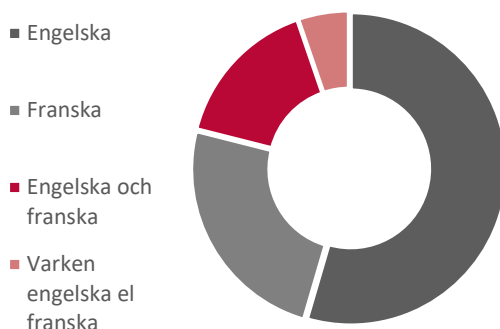
⁴⁴ Translators without Borders, *Language data for the Democratic Republic of Congo (DRC)*, u.å.

som talas i landet. Det är mycket vanligt att man kan flera språk som talas i hemlandet eller vistelselandet och behärskar dessa på olika nivåer. Ett sådant språk är swahili.

Av kvotflyktingar från DRK som presenteras och överförs från Uganda och Zambia har flest antal swahili, cirka 48 procent, som sitt modersmål följt av olika dialekter av kinyarwanda, cirka 28 procent. En mindre andel personer har andra bantuspråk som gegere och nyanja som modersmål. Vad gäller dessa kan utifrån ärendegenomgången konstateras att det är mycket vanligt att de även behärskar exempelvis swahili.

Språkkunskaper

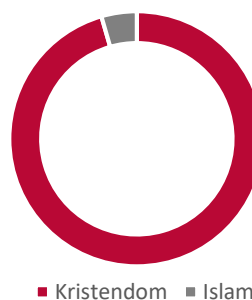
Språkkunskaper i engelska och franska är också mycket vanligt hos de kvotflyktingar från DRK som presenteras och överförs till Sverige från Uganda och Zambia.⁴⁵ 55 procent av individerna behärskar engelska i någon mån vilket kan underlätta den första kommunikationen i Sverige. 59 procent av barnen och 51 procent av alla vuxna har språkkunskaper i engelska. Även franska är ett språk som behärskas i någon utsträckning av 24 procent av kvotflyktingarna från DRK. 37 procent av de vuxna

och 10 procent av barnen från DRK behärskar franska. Värt att nämna är också att 16 procent av ärendena behärskar både engelska och franska. Denna statistik lämnar kvar 5 procent som varken talar engelska eller franska.

4.3 Religion

En stor majoritet av kvotflyktingarna var kristna, vilket också majoriteten av befolkningen i DRK är. Dock förekom olika inriktningar inom kristendomen. En liten andel, cirka 4 procent, av de överförda kvotflyktingarna under den aktuella perioden var muslimer.

Religionstillhörighet

⁴⁵ Borträknat barn under 4 år.

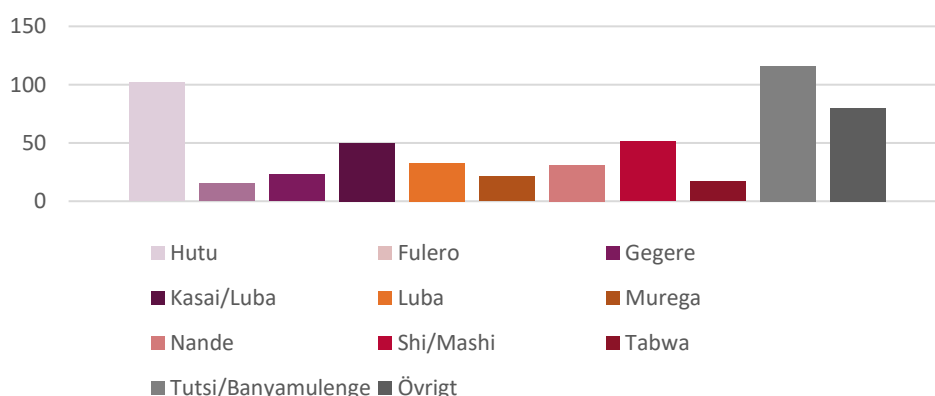
4.4 Etnicitet

DRK är ett land med cirka 200 etniska grupper. De flesta kvotflyktingar från DRK som presenteras och överförs till Sverige från Uganda och Zambia har en hemvist i Nord- och Sydkivu. I Nordkivu finns främst de etniska grupperna nande, hutu, hunde, nyanga, tutsi och twa representerade. I Sydkivu finns bembe, shi, bevahu, bavira, bafuliro och lega. Även hutu- och tutsipopulationer (inklusive banyamulenge), är bosatta där.⁴⁶

En stor andel av kvotflyktingarna som kommer till Sverige tillhör de etniska grupperna tutsi (inklusive banyamulenge) eller hutu. Även om banyamulenge både kan vara tutsi och hutu har UNHCR dragit ett likhetstecken mellan banyamulenge och tutsi. För enkelheten skull, och för att undvika missvisande statistik, kommer rapporten, i likhet med UNHCR:s underlag, också kategorisera banyamulenge som tutsier. Olika etniska grupper, beroende på var i DRK de befinner sig samt om de är i majoritet eller minoritet, är sårbara och utsatta. Det finns dock en generell diskriminering mot rwandofona grupper så som tutsier i DRK. Denna grupp, med ursprung i Rwanda betraktas oftast med misstänksamhet, trots att de befunnit sig i DRK i generationer.⁴⁷

De kvotflyktingar som kommer till Sverige tillhör vanligast tutsi/banyamulenge, följt av folkgruppen hutu. Därefter består ganska lika stora delar av de etniska grupperna kasai/luba, shi/mashi, luba och nande. Under stapeln övrigt finns en blandning av 18 olika etniska grupper.

Etniska grupper

4.5 Utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenhet

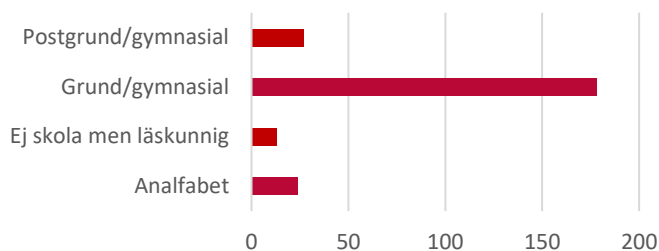
De flesta vuxna kvotflyktingar, 86 procent, är läskunniga och har gått några år eller flera år i motsvarande svensk grundskola. Antalet utbildningsår kan dock variera från några enstaka år upp till tolv år. Motsvarande 11 procent hade en universitetsutbildning och 9 procent kunde varken läsa eller skriva.

⁴⁶ Migrationsverket, 2020, s. 9, 15, 21.

⁴⁷ Ibid., s. 12.

Utbildningsnivå bland vuxna

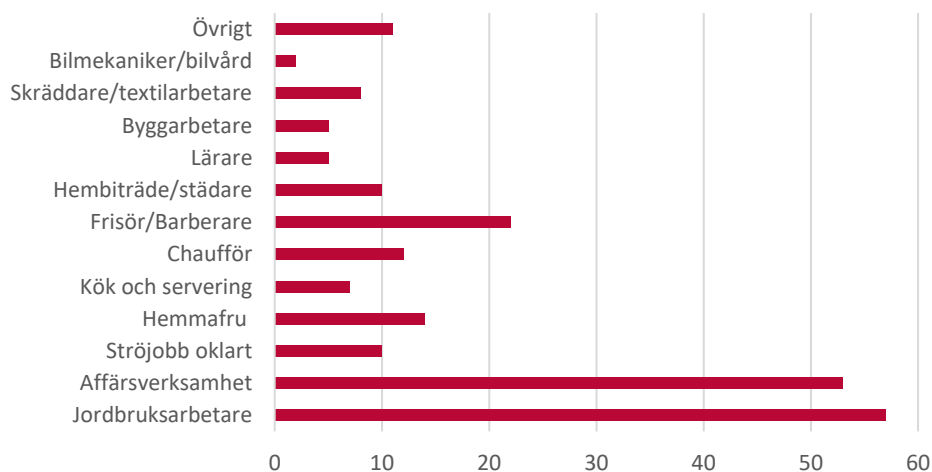

Vad gäller tidigare arbetslivserfarenhet har de flesta erfarenhet från praktiska yrken både från tiden i DRK och i värdländerna. I DRK är det vanligt att personerna försörjt sig genom jordbruk, djurhållning, hantverk eller affärs-

verksamhet. Det finns ingen tydlig fördelning mellan kön och arbete i hemlandet, även om fler kvinnor än män anger att de ägnat sig åt hemarbete så som barnuppfostran, matlagning och städning i hemmet. 70 procent av alla vuxna arbetade i värdlandet och det är förekommande att en person har flera olika jobb samtidigt. Noteras kan att gruppen generellt är ung och att flera av de vuxna fortfarande studerade.

I värdländerna är det vanligt att flyktingar arbetar inom jordbruk. Här handlar det oftast om att kvotflyktingarna blivit tilldelade en bit mark av UNHCR som de sedan brukar, både i syfte att försörja sin familj men även att sälja vidare grödor för att få in ekonomiskt medel. Andra yrken som är vanligt förekommande är inom handel- och affärsverksamhet. Här finns både de som äger egen affär, de som arbetar som butiksbiträden och får lön samt de som livnär sig på gatuförsäljning av hantverk, plast, kol och servetter. Det går inte att dra några direkta slutsatser kring hur stor andel av flyktingarna som är arbetslösa eftersom underlaget inte alltid är tydligt i dessa delar. Endast i ett ärende förekom barnarbete.

Yrken bland kvotflyktingar i värdländerna

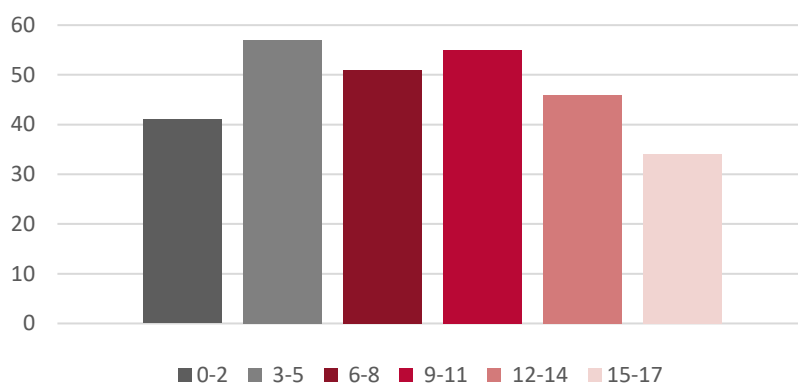

4.6 Skolgång och åldrar bland barn

Åldersgrupperna bland barn är förhållandevis jämna, särskilt för barn mellan 3 och 14 år. Omkring 35 procent var inte i skolåldern (enligt svensk skola) och omkring 17 procent av barnen som var i skolålder har inte gått i skolan. Här fanns en spridning i ålder, men oftast gällde det barn i lägre åldrar mellan 6 till 8 år. Av underlaget från UNHCR framgår inte när barnen började i skolan och vidare är det i denna genomgång inte möjligt att värdera studiernas kvalitet i förhållande till svenska kunskapskrav. För

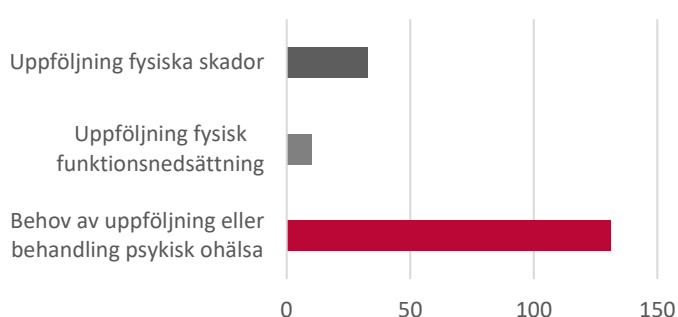
barn mellan åldrarna 10 till 13 var det vanligast att man hade gått i skolan tre till fem år och för barn mellan åldrarna 14 till 17 var det vanligast att man gått i skolan sex till nio år. Ärendegenomgången visade att det inom samtliga ålderskategorier fanns barn som av olika anledningar tvingats avsluta sin skolgång eller aldrig börjat skolan. Detta främst beroende på att föräldrar inte kunnat betala för skolmaterial, mat eller uniformer.

Ålder bland barn

4.7 Vårdbehov och andra särskilda behov

Medicinsk uppföljning

Av de 539 ärenden som ingick i ärendegenomgången under aktuell tidsperiod var 3 individer i behov av specialiserad sjukvård. I denna kategori har personer i behov av cancerbehandling, inläggande vård, transplantation, blod-

transfusion eller hjärtoperation räknats in. Dessa ärenden har UNHCR klassat under kategorin *Medical Needs*. Ytterligare sju ärenden har UNHCR klassat under kategorin *Special Needs* och i dessa fall rör det sig om personer med allvarliga funktionsnedsättningar eller allvarlig psykisk ohälsa. I totalt 6 fall fanns ett behov av bostads- och/eller skolanpassning på grund av funktionsnedsättning. I ytterligare 8 fall hade individen en fysisk funktionsnedsättning som utifrån underlaget inte krävde bostads- eller skolanpassning. Det bör dock poängteras att Migrationsverket i dessa ärenden inte genomfört en egen bosättningsutredning, och att det kan finnas ärenden med behov av bostads- eller skolanpassning som inte går att fastställa utifrån underlagen från UNHCR, utan först när personerna anländer i den mottagande kommunen.

Av de vuxna kvotflyktingarna bedömde UNHCR att 58 procent var i behov av behandling eller uppföljning kopplat till fysisk eller psykisk ohälsa. Kategorin fysiska skador innefattade olika allvarsgrad av skador, men återkommande var fysiska skador kopplade till våldshandlingar i hemlandet. I de flesta av dessa fall behövde dessa

personer utöver medicinsk uppföljning även uppföljning eller behandling för psykisk ohälsa. Hälften av fallen rör kvinnor som i hemlandet varit utsatta för våldtäkter inklusive gruppvåldtäkter, och ibland vid mer än ett tillfälle. Kvinnorna har ofta gynekologiska hälsoproblem såsom värk och domningar i underlivet, infektioner, problem vid menstruation samt ryggbesvär. I dessa ärenden finns även en betydande andel kvinnor som smittats med hiv eller blivit gravida som ett resultat av övergrepp.

Som ovan tabell visar är psykisk ohälsa mycket vanligt bland kvotflyktingar från DRK. I minst 46 procent bedömer UNHCR att individerna är i behov av uppföljning kring psykisk ohälsa. Utifrån detta kan konstateras att psykisk ohälsa bland kvotflyktingar från DRK är mycket vanligt och omfattar cirka varannan vuxen individ. Behoven av uppföljning kring psykisk ohälsa kan också vara mer omfattande än vad analysen visar, mot bakgrund av det brutala våld vi ser många varit utsatta för. Personer med albinism är förekommande i gruppen från DRK. UNHCR bedömer främst att dessa personer är i behov av uppföljning kring psykisk ohälsa kopplat till det svåra liv under dödshot som de levt med i hemlandet och värdlandet. Men i vissa fall pekar UNHCR ut att dessa personer behöver uppföljning på grund av dålig/känslig syn och/eller är i behov av mer täckande kläder vid exponering för sol.

Drygt 10 procent av alla barn bedöms vara i behov av behandling eller uppföljning kopplat till fysisk eller psykisk ohälsa. När man endast analyserar de barn födda i DRK, där våldshandlingar är vanligare än i värdländerna, kan konstateras att 55 procent bedöms vara i behov av någon form av fysisk eller psykisk (medicinsk) uppföljning, vilket ger liknande utslag som för vuxna individer. Som ovan nämns så finns det även i denna kategori barn som utsatts för eller bevittnat mycket brutalt våld mot sig själva eller närstående.

5. Förberedelser innan avresan

5.1 Tid mellan anvisning och mottagande

Under 2020 var den genomsnittliga ledtiden mellan anvisning till kommun och den faktiska överföringen av kvotflyktingar från DRK på 115 dagar. Under 2021 och 2022 har den genomsnittliga tiden sjunkit till i snitt 86 dagar, vilket skulle kunna kopplas till att coronarestriktionerna lättat något. Här bör dock noteras att restriktioner kopplade till coronapandemin även under 2022 varit aktuella i flera världsländer. Andra sjukdomsutbrott kan också ske, exempelvis spridningen av ebolavirus som emellanåt varit aktuellt i Uganda, eller säkerhetsincidenter som i sin tur kan påverka ledtiderna från anvisning till kommun till överföring av kvotflyktingar.

5.2 Förberedande informationsinsatser

Migrationsverket har fått i uppdrag av regeringen att ta fram förberedande insatser för kvotflyktingar som ska överföras till Sverige. Ett tredagarsprogram har tagits fram tillsammans med International Organization for Migration (IOM) som också ska implementera programmet från och med hösten 2021. På grund av pandemin har insatserna getts digitalt men från och med hösten 2022 ska insatserna i huvudsak ges på plats i världsländerna en månad innan kvotflyktingarna reser till Sverige. De digitala möjligheterna kommer dock att kvarstå som ett alternativ när det av olika skäl inte går att ge förberedande insatser av personal på plats. Inte heller kommer ett tredagarsprogram alltid att vara möjligt att genomföra. Exempelvis kan det röra sig om ärenden som är i behov av en snabbare överföring eller andra svårigheter i världsländerna, exempelvis kopplat till säkerhetssituationen. Bland de personer som överförs till Sverige från DRK kan därför finnas individer som tagit del av olika form och olika längd på förberedande insatser. Likaså, av olika skäl, kommer det finnas individer som inte alls tagit del av de förberedande insatserna.

Programmet Förberedande insatser består av föreläsningar, gruppdiskussioner och filmvisning som syftar till att ge kvotflyktingar en introduktion till det svenska samhället. Separat program erbjuds för barn och ungdomar. De olika områden som berörs är bland annat resan och ankomsten till Sverige, vardagslivet, svenska värderingar, samhällstjänster, geografi och klimat, social och kulturell anpassning, bostadsförhållanden, rättigheter och skyldigheter, familjeåterförening och att arbeta och studera i Sverige. Redan under programmets pilotfas gavs den första *Förberedande insatser* till kvotflyktingar som befann sig i Uganda. Under det ordinarie programmet har Förberedande insatser getts till kvotflyktingar som befinner sig i Uganda och Zambia. Dessa har skett digitalt. Kvotflyktingarna har varit positivt inställda till insatserna och det har varit höga deltagarantal. I de fall kvotflyktingarna inte har kunnat delta vid insatserna har det oftast rört sig om sjukdom. För Uganda och Zambia kommer ytterligare förberedande insatser att erbjudas under slutet av 2022 och början av 2023 och planen är att dessa ska genomföras i fält.

UNHCR:s underlag ger inte möjlighet att utläsa hur familjerna tidigare levt, exempelvis kopplat till boendeform. Utifrån annan information som finns tillgänglig om flyktingars situation i Uganda och Zambia kan dock konstateras att individerna

kommer från mycket enkla förhållanden. Exempelvis är eltilgång, sanitet och hygien stora förbättringsområden i värdländernas flyktingläger. Likaså är den psykiska hälsan generellt sett dålig i denna grupp och även en hög representation av ensamstående föräldrar. Trots de förväntningar som det svenska samhället kommer att ställa på dessa individer vid ankomst, bör poängteras att det finns individer som, utifrån individuella förutsättningar, kan komma att behöva mer stöd och tid för att integreras i det svenska samhället.

Omkring 3 procent av kvotflyktingarna från DRK under aktuell period hade anhöriga i Sverige. Denna siffra kan jämföras mot de 54 procent syriska kvotflyktingar som har ett kontaktnät i Sverige innan ankomst. Det kan därmed konstateras att majoriteten av kvotflyktingarna från DRK i första hand är mer intresserade av att ta sig ur den svåra situationen i värdländerna än att vidarebosättas till just Sverige.

5.3 Uppehållstillståndskort och biometri

Kvotflyktingar behöver ett uppehållstillståndskort (UT-kort) alternativt en visering för att kunna resa in i Sverige. Migrationsverket strävar efter att UT-korten ska utfärdas innan överföringen eftersom de behövs i flera sammanhang efter ankomst, bland annat vid folkbokföringen hos Skatteverket. Cirka 52 procent av kvotflyktingarna från DRK har fått ett UT-kort utfärdat innan avresan till Sverige. Eftersom Migrationsverket endast handlägger dessa ärenden utifrån UNHCR:s underlag träffar Migrationsverket inte individerna. Istället är det de svenska beskickningarna i Kampala respektive Lusaka som upptar biometri, och UT-korten skickas sedan till respektive värdland för utdelning till kvotflyktingarna innan avresan till Sverige. Under 2020 och 2021 försämrades de svenska beskickningarnas möjligheter att uppta biometri vilket kan härledas till de rörelsebegränsningar som fanns i länderna kopplat till coronapandemin. I vissa andra fall kan även ett försämrat säkerhetsläge i värdländerna medföra att biometri inte kan upptas utan att flyktingarna får resa till Sverige med en visering.

Källförteckning

Amnesty International, *Amnesty International Report 2021 - Democratic Republic of the Congo*, <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2022/03/annual-report-202122/>, (hämtad 2022-10-13).

Bertelsmanns Stiftung, *BTI 2022 Country Report - Congo, DR*, 2022-02-23, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=46258>

European Union Agency for Asylum (EUAA), *Democratic Republic of the Congo - LGBT People in DRC - EASO COI Query Response*, 2021-09-09, <https://www.ecoi.net/en/document/2060187.html>

Health Policy Watch, *Living Conditions of Refugees in Uganda May Become 'Untenable', Warns Food Aid Head*, 2021-07-14, <https://healthpolicy-watch.news/living-conditions-of-refugees-in-uganda/>, (hämtad 2022-10-13).

Kanada. Immigration and Refugee Board (IRB), *Democratic Republic of the Congo: Domestic and sexual violence, including treatment of survivors; legislation; state protection and support services (2019-March 2021)*, 2021-03-19, <https://www.ecoi.net/en/document/2050988.htmlecoi.net>

Migrant Refugees, *Migration profile Uganda*, u.å., <https://migrants-refugees.va/it/wp-content/uploads/sites/3/2021/11/2021-CP-Uganda.pdf>, (hämtad 2022-10-13).

Migrants Refugees. *Country Profiles Zambia*, u.å., <https://migrants-refugees.va/country-profile/zambia/>, (hämtad 2022-10-13).

Migrationsverket, *Migrationsanalys, Landinformation: Säkerhetssituationen i östra Demokratiska republiken Kongo (version 1.0)*, 2020-06-15, <https://lifos.migrationsverket.se/nyhetsarkiv/2020-06-15-landinformation-sakerhetssituationen-i-ostra-demokratiska-republiken-kongo-version-1.0.html>

On the world map, *Democratic Republic of the Congo Map* [illustration], u.å., <https://ontheworldmap.com/democratic-republic-of-the-congo/>, (hämtad 2022-09-08).

The Conversation, *Uganda has a remarkable history of hosting refugees, but its efforts are underfunded*, 2021-08-26, <https://theconversation.com/uganda-has-a-remarkable-history-of-hosting-refugees-but-its-efforts-are-underfunded-166706>, (hämtad 2022-10-13).

Translators without Borders, *Language data for the Democratic Republic of Congo (DRC)*, u.å., <https://translatorswithoutborders.org/language-data-for-the-democratic-republic-of-congo-drc>, (hämtad 2022-10-13).

UNHCR, *DRC violence drives more than 3,300 Congolese into Zambia in a month*, 2017-10-03, <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=59d36ebd4&skip=0&query=refugee%20chi>

[ld%20&searchin=fulltext&advsearch=y&process=y&allwords=refugee%20child&exactphrase=&atleastone=&without=&title=&monthfrom=&yearfrom=&monthto=&yearto=&coa=ZMB&language=&citation=&sort=date](#), (hämtad 2022-10-13).

UNHCR, *Thousands of DR Congo refugees in Zambia opt to head home*, 2021-12-21, <https://www.unhcr.org/news/briefing/2021/12/61c18d964/thousands-dr-congo-refugees-zambia-opt-head-home.html>, (hämtad 2022-10-13).

UNHCR, *UNHCR Submission on Zambia: UPR 28th Session*, 2017-03-01, <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain?page=search&docid=5a12ae242&skip=0&query=refugee%20child%20&searchin=fulltext&advsearch=y&process=y&allwords=refugee%20child&exactphrase=&atleastone=&without=&title=&monthfrom=&yearfrom=&monthto=&yearto=&coa=ZMB&language=&citation=&sort=date>, (hämtad 2022-10-13).

UNHCR, *Zambia: UNHCR Operational Update, July 2021*, 2021-08-30, <https://reliefweb.int/report/zambia/zambia-unhcr-operational-update-july-2021>, (hämtad 2022-10-13).

Utrikesdepartementet (UD), *Uganda - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019*, 2019-12-18, <https://www.regeringen.se/rapporter/2019/12/manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-i-uganda/>

Utrikesdepartementet (UD), *Zambia - Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 30 juni 2019*, 2019-12-18, <https://www.regeringen.se/rapporter/2019/12/manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer-i-zambia/>

Utrikespolitiska institutet (UI), *Landguiden, Kongo-Kinshasa*, u.å., <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/kongo-kinshasa/>, (hämtad 2022-10-13).

Utrikespolitiska institutet (UI), *Landguiden. Uganda*, u.å., <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/uganda/>, (hämtad 2022-10-13).

Utrikespolitiska institutet (UI), *Landguiden, Uganda – Sociala förhållanden*, 2022-08-25, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/uganda/sociala-forhallanden/>, (hämtad 2022-10-13).

Utrikespolitiska institutet (UI), *Landguiden, Uganda – Utbildning*, 2022-01-10, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/uganda/utbildning/>, (hämtad 2022-10-13).

Utrikespolitiska institutet (UI), *Landguiden, Zambia*, u.å., <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/zambia/>, (hämtad 2022-10-13).

Utrikespolitiska institutet (UI), *Landguiden, Zambia – Befolkning och Språk*, 2021-08-12, <https://www.ui.se/landguiden/lander-och-omraden/afrika/zambia/befolkning-och-sprak/>, (hämtad 2022-10-13).

UNHCR, *Fakta om flyktingar i världen*, u.å., <https://sverigeforunhcr.se/fakta-flyktingar#:~:text=I%20slutet%20av%20maj%202022,24%20februari%202022%20kr%20ossas%20liv>, (hämtad 2022-10-13).

UNHCR, *UNHCR Projected Global Resettlement Needs 2022*, 2021-06-23, <https://www.unhcr.org/protection/resettlement/60d320a64/projected-global-resettlement-needs-2022-pdf.html>

US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2017 - Zambia*, 2018-04-20, <https://www.state.gov/reports-bureau-of-democracy-human-rights-and-labor/country-reports-on-human-rights-practices/>

US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2021 - Uganda*, 2022-04-12, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/uganda/>

War Child Holland, *E-learning innovations restores hope for Uganda's refugee children*, 2021-11-09, <https://www.warchildholland.org/news/e-learning-restores-hope-uganda-children/>, (hämtad 2022-10-13).

War Child Holland, *Uganda's refugee children in urgent need of mental health support*, 2020-06-20, <https://www.warchildholland.org/news/mental-health-refugee-camps/>, (hämtad 2022-10-13).